

BOERHAAVE-CURSUS TOEPASSING VAN DE MEDISCHE PSYCHOLOGIE DOOR DE HUISARTS

Een tot berstens toe met huisartsen gevulde collegezaal werd 28 maart — na een uitstekende koffie — verwelkomd door een verheugde organisator Jongmsa, die er in zijn openingswoord — mede namens ontwerper Stokvis — zijn vreugde over uitsprak dat ook deze cursus „Toepassing van de medische psychologie door de huisarts” weer was voltekend. De belangstelling voor de medische psychologie neemt toe, constateerde hij. Van de deelnemers aan deze cursus bezochten er 64 ook de cursus Trainingsmethoden in medische psychologie (1960); 62 bezochten ook de cursus Conflicten in en van het huwelijksleven (1962), terwijl 27 deelnemers beide cursussen bezochten, welke ook een maximum aantal deelnemers hadden. Van de cursisten zijn er dus ditmaal ruim tweehonderd, die als nieuwe deelnemers voor dit onderwerp uit de geneeskunde van hun belangstelling blijken te geven. Het oude gezegde dat je altijd dezelfde gezichten op een artsencursus ziet gaat niet meer op!

Jongmsa vroeg zich af „wordt het niet een beetje teveel van het goede?”. Thans een artsencursus in Leiden, over zes weken een in Utrecht. Het feit dat beide cursussen inmiddels voltekend zijn wijst op het tegendeel. Niettemin — ondanks de zeer grote opkomst — wordt met deze Boerhaave-cursus slechts 6 procent van alle huisartsen bereikt, zodat zeker niet van een teveel sprake is.

Het programma van de driedaagse cursus was min of meer arbitrair in drie delen gesplitst. De eerste dag was uitgetrokken voor de inleiding tot het probleem der medische psychologie, de tweede dag kwam de praktische toepassing ter sprake, terwijl de derde dag speciële problematiek werd behandeld. Niet minder dan achttien onderwerpen werden door twintig sprekers toegelicht. Onder deze sprekers waren vijf Nederlandse hoogleraren in de psychiatrie, vijf Duitse of van oorsprong Duits sprekende psychotherapeuten, drie Nederlandse zenuwartsen, een Nederlandse hoogleraar in de conflict-psychologie, een psycholoog, een predikant en vier huisartsen.

De actieve deelneming aan de cursus van zo'n groot aantal hoogleraren was verheugend. Hieruit bleek, dat — zoals van Lidth de Jeude in zijn inleiding samen met van der Leeuw en Cornelissen opmerkte — door deze docenten de behoefte die er bestaat onder huisartsen in verdere scholing in de medische psychologie, is begrepen. Zowel de belangstelling van de docenten als die van de toehoorders was in zijn oog een graadmeter, welke hier een manifestatie aangaf. De aanwezigheid van het Nederlandse team hoogleraren hield tevens in, dat voordrachten — met grote welsprekendheid en met grote overredingskracht gebracht — van hoog niveau werden gehouden, waarbij de aanwezigen niet alleen konden genieten van de inhoud, maar ook van collegiale animositeit die leidde tot een charmant „steekspel” tussen de betrokkenen. Donderdagmiddag was men getuige van een levendige dynamiek waarbij van der Horst, Kuiper en Rümke hetzij in deskundigheid wat betreft recente forensisch-psychiatrische ontwikkelingen, hetzij vanuit een vroeger bestaande docent-leerling-verhouding, elkaar goedmoedig de voet dwarszetten!

Was enerzijds sprake van een Nederlands team, dat verantwoording draagt voor de opleiding van artsen in de psychiatrie, anderzijds was sprake van een Duits team (behalve Prof. Christian die internist is, allen zenuwarts), dat Stokvis persoonlijk had leren waarderen, zoals op de cursus bleek, onder meer gedurende de „Lindauer Therapiewoche”. Op grond van het aantrekken van deze medewerkers was te verwachten dat het accent van deze cursus niet zou liggen op de medische psychologie, doch veeleer op de psychotherapie. Er is dan ook gestreefd naar het geven van een overzicht omtrent theorie en techniek van (soms zeer speciële) methoden van psychotherapie. Hierbij werden onder meer de non-directieve therapie van Rogers (Dijkhuis), die autogene Training als Methode der Entspannung (Prof. Schultz), suggestieve en auto-suggestieve methoden (Stokvis), Bewegung und Atmung als gezielte Psychotherapie (Stolze) en groepspsychotherapie (Schindler) door, hetzij de ontdekker van de methode, of door de zeer ervaren in deze methode met verve de huisarts als mogelijkheid van toepassing voorgelaten.

Een schoonheidsfout van deze cursus zou misschien kunnen

worden genoemd de gebruikte methoden van onderwijs. Er werd alleen gebruik gemaakt van voordrachten, zodat het onderwijs uitsluitend langs verbale intellectuele weg de toehoorders bereikte. Er vonden geen demonstraties plaats, hetgeen bij technieken zoals onder meer Schultz, Stolze en Schindler brachten een belangrijk hulpmiddel zou zijn geweest. Demonstratie, waarbij ook visuele en auditieve overdracht kan plaats vinden, zou mogelijk meer „feeling” hebben gebracht aan de huisartsen omtrent de gepropageerde methoden. Hierdoor zou men beter hebben kunnen beoordelen of één of meer van deze methoden in de huispraktijk is te gebruiken. Nu trad bij referent een „Albert Cuyp-effect” op. Op deze Amsterdamse markt staan af en toe bijzonder knappe standwerkers die met een onweerstaanbare woordenvloed de meest wonderlijke artikelen aan de man brengen. Wie hier éénmaal is ingevlogen, nadat hij later thuis heeft bemerkt, dat het aanvankelijk begeerde spul niet deugde, wacht zich wel bij een volgende gelegenheid weer te laten verschalken. hoewel het luisteren naar een goede standwerker steeds opnieuw een fascinerende bezigheid is.

Onder de aanwezigen waren enkelen die autogene training zelf toepassen. Zij waren bijzonder enthousiast nu zij Prof. Schultz in levende lijve hadden kunnen horen! Deze uitwijding omtrent een schoonheidsfout heeft niet de opzet de organisatoren hard te vallen. Redelijkerwijs kan worden gevraagd waar de tijd voor demonstraties vandaan had moeten worden gehaald, nu het programma reeds zo vol was.

Is in het bovenstaande sprake van een schoonheidsfout, een beslist tekort van de cursus was de afwezigheid of gebrekkige ervaring van vele sprekers met huisartsen. Dit tekort uitte zich soms in de bewerking der voordrachten, vaker in de af en toe zeer scherpe discussie en kwam het duidelijkst tot uiting bij hen die deze ervaring wel hebben of zich in het huisartsenwerk hadden ingeleefd. De voordracht van Bastiaans — uitgesproken mede op grond van ervaringen van Van der Valk, Weijel en Thiel — werd, ondanks de zeer moeilijke diepte-psychologische gezichtspunten die er in werden behandeld, onmiddellijk levend. Hetzelfde kan worden gezegd van de voordracht van Vereecken — de invloed van het spreekkamerinterieur op de patiënt — en last but not least van de voordracht van de huisarts Lahr, problemen van de huisarts bij de behandeling van de ongeneeslijke patiënt.

De veelheid van voordrachten maakt het onmogelijk alle te bespreken; enkele zullen in dit blad worden gepubliceerd.

Het waren wederom vakantiedagen daar in Leiden, zij het soms wel wat zware. K. G. Brühl

Ingezonden

EFFICIENT PERSEN TIJDENS DE BEVALLING

Collega H. G. Gerritsen beschrijft — (1963) huisarts en wetenschap 6, 18 — een methode tot efficiënter persen tijdens de bevalling door middel van een paar handgrepen aan een touw, dat bijvoorbeeld aan het voeteneind van het kraambed is bevestigd. De echtgenoot steunt bij het persen het hoofd van de vrouw.

Het voordeel van het ondersteunen van het hoofd kan ik onderschrijven, maar het nut van de handgrepen, met de benen over een paar beensteunen, beslist niet. Ik heb uiteraard met deze methode geen ervaring, doch het laat zich aanzien dat bij elke perswee de vrouw zich een stuk naar het voeteneind heeft getrokken; degenen, die de benen steunen, kunnen dit beslist niet tegenhouden. Men zal dus voortdurend de vrouw weer in goede positie moeten leggen.

Indien de beensteunen het afzakken belemmeren betekent dit actieve spanning van been- en bekkenbodemmusculatuur, waardoor juist het ontspannende effect op deze spieren wegvalt. Bovendien zullen bij elke rustperiode tussen de contracties de handgrepen worden losgelaten en of op de grond of in het bed vallen; afgezien van het onhygiënische daarvan zullen deze handgrepen bij het begin van elke perswee weer aan de vrouw moeten worden toegereikt.

Ik meen dat de bekende manier, die collega Gerritsen niet noemde maar hem ongetwijfeld bekend zal zijn, namelijk het slaan van de handen in de knieholten en dan aan de benen

trekken, veel eenvoudiger en doeltreffender; daarbij heeft men geen zorgen om de touwen en heeft men een goede controle over het ontspannen zijn van de benen, enzovoort, want alleen dan zal de vrouw de benen goed naar zich toe kunnen trekken. Houdt de methode van collega Gerritsen in, dat men zes meter touw en twee ringen in de verlostas bij zich moet hebben? Het is te denken dat voor dit touw en deze ringen in verlostas noch in sterilisator plaats is.

J. F. Burger, 's-Gravenhage

Ter geruststelling kan ik collega Burger antwoorden: 1 dat het gewicht der zwangere het afglijden naar het voeteneind belet; 2 beensteunen niet worden gebruikt; 3 de ringen blijvend worden vastgehouden door de vrouw; 4 ringen en touw, klein opgerold, wis en zeker in zijn verlostas passen; 5 sterilisatie van deze attributen niet nodig is (men steriliseert immers ook het bed niet, waarop de kraamvrouw ligt, noch bijvoorbeeld de kleding van verpleegster en arts); 6 een oordeel over twee methoden alleen is toegestaan als men ze beide kent en toepast.

H. G. Gerritsen, Breda

Bekendmakingen

BOERHAAVE-CURSUS

KLINISCHE ENDOCRINOLOGIE

De Boerhaave-cursussen voor voortgezet medisch onderwijs houden op 6, 7 en 8 juni a.s. een cursus over „Enkele onderwerpen uit de klinische endocrinologie”. Op de eerste dag van deze cursus, bedoeld voor internisten, huisartsen, kinderartsen en klinische chemici, wordt behandeld het gewicht en de samenstelling van het lichaam. Dienaangaande spreekt A. Querido, Leiden, over het calorisch evenwicht van het organisme, P. S. Blom, Den Haag, over kliniek en therapie van vetzucht, J. de Graeff, Leiden, over anorexia nervosa en de gevolgen voor het organisme, A. A. H. Kassenaar, Leiden, behandelt de vraag of de anabole werking van een steroid is te scheiden van de androgene werking, A. Haak, Leiden, spreekt over weefselvernieuwing en groei, J. J. van Gemund,

Leiden, over psychologische waarnemingen bij onvoldoende lengtegroei, H. H. van Gilderen, Leiden, over diabetes insipidus bij kinderen en vervolgens bespreekt J. J. van der Werff ten Bosch, Leiden, de klinisch-endocrinologische stoornissen bij afwijkingen van de chromosomen, A. J. te Rijdt, Hengelo, de resultaten van de behandeling van het adrenogenitaal syndroom, A. Haak, de diagnostiek van de bijnierschorsinsufficiëntie en mej. J. Terpstra, Leiden, de gevolgen van insuline-overdosering bij de behandeling van diabetes mellitus. Discussies, lunch- en theepauze wisselen deze voordrachten af.

Op de tweede dag wordt aandacht geschonken aan de ziekte van Cushing: D. Smeenk, Leiden, spreekt over het klassieke klinische beeld, A. Querido over de moeilijkheden bij de beoordeling van het klinische beeld, A. J. Moolenaar, Leiden, over de betekenis van de totale bepaling van urinesteroiden, W. S. Cost, Den Haag, over de betekenis van het urine-steroiden-patroon, A. P. van Seters, Leiden, over de bepaling van de cortisonproductie en A. A. H. Kassenaar over de invloed van cortison op de eiwitstofwisseling.

Op de middag van deze tweede dag zijn de voordrachten gericht op de ziekte van Recklinghausen, te weten van D. Smeenk over de klinische verschijnselen en van J. van der Sluys Veer, Leiden, over moderne onderzoeksmethoden en van H. Muller, Leiden, over de behandeling. In het tweede deel van de middag worden enige aspecten van stoornissen in de schildklieractiviteit besproken: A. Querido behandelt de oogverschijnselen van schildklierziekten, J. J. van de Sluys Veer de verlamingsverschijnselen bij hyperthyreoïdie, J. C. Choufour, Leiden, de behandeling van hypothyreoïdie bij kinderen en L. van Beugen, Amsterdam, het myxoedeem coma.

Op zaterdag is er nog een ochtendbijeenkomst met voordrachten van H. L. Sheehan, Liverpool, over pathology and mechanism of post-partum hypopituitarism en van S. E. de Jongh, Leiden, over de hormonale regulatie van de gonadotropie functies van de hypofyse.

Voor deze cursus, onder leiding van A. Querido, D. Smeenk en J. J. van der Werff ten Bosch, worden aanmeldingen ingewacht vóór 1 juni a.s. bij het secretariaat der Boerhaave-cursussen, Academisch Ziekenhuis te Leiden. Over deze cursus, waarvoor het inschrijfgeld f 40,— bedraagt, verstrekt dit secretariaat inlichtingen (telefoon 01710-57222, toestel 696).

NEDERLANDS HUISARTSEN GENOOTSCHAP

IN MEMORIAM DR JAN WILLEM BRUINS

Op 2 april overleed plotseling Dr J. W. Bruins, huisarts te Deventer, terwijl hij een vergadering van de Gezondheidsraad bijwoonde. Hij was nog slechts 58 jaar.

Na zijn geneeskundige studie te Utrecht vestigde Bruins zich in 1931 te Deventer, waar hij een grote huisartspraktijk opbouwde. Naast zijn praktijk voelde hij zich zeer aangetrokken tot het wetenschappelijk onderzoek, dat een bekroning vond in zijn promotie in 1943 op het proefschrift „Kinderen van schizophrene ouders”.

Sindsdien werd Bruins zozeer gegrepen door de antropogenetica, dat hij met Waardenburg een der grote promotors werd van dit vooral in Nederland zo achtergebleven deel van de medische wetenschap. Tal van publikaties onder meer over huwelijkskeus en nageslacht en tweelingonderzoek zagen het licht. Daarnaast was Bruins ook op organisatorisch terrein een stuwende kracht. Sinds de oprichting in 1949 is hij secretaris van de Nederlandse Antropogenetische Vereniging geweest. Tevens was hij lid van de commissie voor antropogenetica van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen en van de commissie van de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, die de problemen rondom de kunstmatige inseminatie bij de mens bestudeerde. Ook was hij curator van de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Bij alle wetenschappelijke belangstelling bleef Bruins toch

in de eerste plaats een uitermate praktisch mens. Om de antropogenetica dichter bij het publiek te brengen en meer gegevens over tweelingen te verzamelen, richtte hij in 1959 de Vereniging van Tweelingen op en organiseerde hij congressen voor tweelingen, waarbij hij zowel aan de wetenschap als aan de gezelligheid een ruime plaats toebedeelde.

Met Bruins is een collega-huisarts van bijzonder formaat en karakter heengegaan. Zijn wetenschappelijke activiteiten beschouwde hij als een hobby. Maar zijn voornaamste taak bleef toch de huispraktijk. Door zijn toewijding en rust heeft hij vele patiënten in hun lichamelijke en geestelijke nood kunnen helpen. Hij werd daarbij gesteund door een diep christelijke levensovertuiging, maar ook door een groot gevoel voor humor en een open oog voor praktische problemen.

Het behoeft geen betoog, dat Bruins, die de zorg van zijn praktijk wist te combineren met wetenschapsbeoefening, het Nederlands Huisartsen Genootschap van de oprichting af een warm hart toedroeg. Met adviezen, recensies en publikaties heeft hij ook de zaak van het N.H.G. gediend.

Ondanks zijn vele werkzaamheden was Bruins een voorbeeldig huisvader die door zijn verscheiden een grote leegte in zijn gezin heeft achtergelaten. Het geloof en de steun van de vele vrienden mogen zijn vrouw en kinderen sterken in deze moeilijke dagen.

Delft, april 1963.

Dr. B. J. M. Aulbers